

Puolustusministeriö Försvarsministeriet Ministry of Defence

**Hallituksen esitys HE 203/2017 vp
laiksi sotilastiedustelusta ja eräiksi
siihen liittyviksi laeiksi**

Perustuslakivaliokunta 16.10.2018

Lainsäädäntöjohtaja Hanna Nordström

Miksi sotilastiedustelulainsäädäntöä ja perustuslain muutosta tarvitaan?

- Sotilastiedustelun kohteet ovat siirtyneet digitaaliseen muotoon ja kaapeleihin. Enää ei ole mahdollista saada kattavaa kuvaa olennaisista asioista perinteisin keinoin perusteella.
- Krimin ja Ukrainan tapahtumat sekä Itämeren alueen kiristynyt tilanne
- Aikajänne lyhentynyt varautumisessa ulkoisiin uhkiin.
- Kansainvälinen yhteistyöt monimuotoistuviin uhkiin varautumisessa on välttämätöntä.
- Oikean, luotettavan ajantasaisen tiedon merkitys on kasvanut disinformaation lisääntyessä.

Laki sotilastiedustelusta

Yleiset säännökset

- Lain soveltamisala
  - Lakia sovelletaan Puolustusvoimien suorittamaan tiedustelutoimintaan.
  - Kohteena ennen kaikkea ulkomaisten asevoimien toiminta
  - Hankitaan ennakolta, tutkitaan ja hyödynnetään Puolustusvoimien laissa säädettyihin tehtäviin liittyvää tietoa
  - Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tueksi ja ulkoisten uhkien kartoittamiseksi
- Periaatteet
  - Suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate, tarkoitussidonnaisuuden periaate, syrjinnän kieltö

Sotilastiedustelun kohteet

Tiedustelumenetelmällä saadaan hankkia tietoa seuraavasta toiminnasta, jos toiminta on luonteeltaan sotilaallista:

- 1) vieraan valtion asevoimien ja niihin rinnastuvien järjestäytyneiden joukkojen toiminta ja toiminnan valmistelu;
- 2) Suomen maanpuolustukseen kohdistuva tiedustelutoiminta;
- 3) joukkotuhoaseiden suunnittelu, valmistaminen, levittäminen ja käyttö;
- 4) vieraan valtion sotatarvikkeiden kehittäminen ja levittäminen;
- 5) kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaava kriisi;
- 6) kansainvälisten kriisinhallintaoperaatioiden turvallisuutta uhkaava toiminta;
- 7) Suomen kansainvälisen avun antamisen ja kansainvälisen muun toiminnan turvallisuutta uhkaava toiminta.

Lisäksi tiedustelumenetelmällä saadaan hankkia tietoa vieraan valtion toiminnasta tai muusta sellaisesta toiminnasta, joka voi vaarantaa Suomen maanpuolustusta tai vaarantaa yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja.

Sotilastiedustelun kohteet; suhde perustuslakiin

- Tiedustelumenetelmiä olisi mahdollista käyttää tiedon hankkimiseen ainoastaan laissa tyhjentävästi luetelluista kohteista.
- Luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan puuttuvalla tiedustelumenetelmällä saataisiin hankkia tietoa vain sellaisesta sotilastiedustelun kohteena olevasta toiminnasta, joka olisi luonteeltaan sotilaallista tai joka voisi vaarantaa Suomen maanpuolustusta tai vaarantaisi yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja.
- Sääntelyn arvioidaan täyttävän myös perustuslain 10 §:n uuden 4 momentin edellytykset.
  - Näin ollen tiedonhankinnan kohteita koskevaa sääntelyä ei voisi pitää ongelmallisena yksityiselämän suojan kannalta.
- Kohteita koskevan sääntelyn arvioidaan täyttävän korostuneet vaatimukset välttämättömyydestä ja ennakoitavuudesta.
  - EIT on ratkaisuihissaan edellyttänyt tiedustelun kohteista säätämistä riittävällä tarkkuudella, viimeksi Centrum för Rättvisa v. Ruotsi ja Big Brother Watch ja muut v. Yhdistynyt Kuningaskunta
    - Lakiehdotuksen voidaan katsoa täyttävän EIT:n asettamat vaatimukset

Toimivaltaiset viranomaiset ja sotilastiedustelun ohjaus ja seuranta

- Sotilastiedusteluviranomaiset
  - Pääesikunta
  - Puolustusvoimien tiedustelulaitos
  - Radiosignaalitiedustelussa myös puolustushaarat
- Ohjaus ja seuranta
  - Hyödynnetään olemassa olevia rakenteita.
  - PLM antaa painopisteet ja ohjaa hallinnollisesti.
- Tietopyyntö
  - TP, UM, VNK ja PLM
- Tiedustelutehtävä
  - Pääesikunnan tiedustelupäällikkö antaa tietopyyntöön tai sotilastiedustelun tarkoitukseen perustuvan tehtävän.
  - Sotilaskäskyasioiden päätöksentekojärjestelmä huomioidaan.
- Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa ja tiedustelun yhteensovittaminen

Sotilastiedustelun ohjaus ja koordinaatio

YLIN OHJAUS

Sotilastiedustelun ohjaus
Ylin strateginen taso

Sotilaskäskyasiat

TP UTVA

Suuntaviivat

TOIMEKSIANNOT JA
YHTEENSOVITTAMINEN

Sotilaskäskyt normaaliin tapaan
Tietopyynnöt
Tiedustelun koordinaatioryhmä

Tietopyyntö

UM

PLM

VNK

TP

Yhteensovittaminen

TOIMINNANHARJOITTAJA

Tiedustelun tekninen toteutus
Operatiivinen toiminta

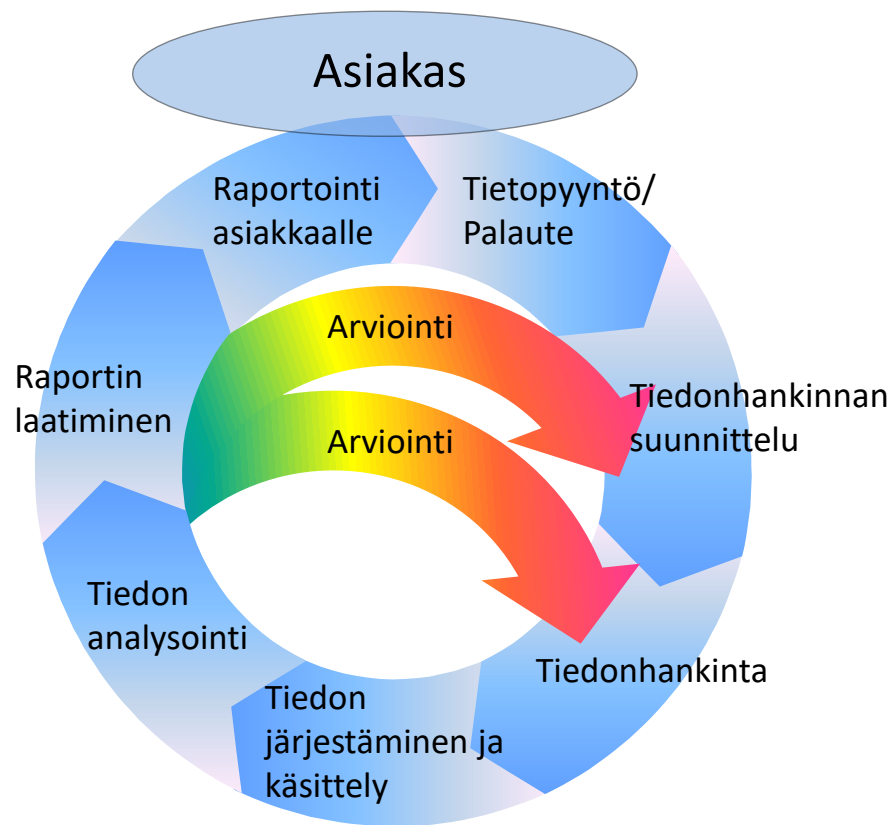
Puolustusvoimien
tiedustelulaitos

Pääesikunta

Tiedustelusykli

Tiedustelumenetelmien rajoitukset

- **Kohdentaminen**

- Puolustusvoimien lakisääteiset tehtävät
- Tietopyyntö
- Ohjaus ja koordinaatio
- Kohdeluettelo
- Tiedustelutehtävä
- Yksilöidyt päätökset
- Lupien määräaikaisuus
- Yleiset periaatteet
- Tiedustelutiedon hävittäminen

- **Käytön edellytykset**

- Yleinen edellytys

- Perustellusti voidaan olettaa saatavan tietoa tiedustelutehtävän kannalta
  - Jos sotilastiedustelu kohdistuu muuhun kuin valtiolliseen toimijaan, edellytyksenä kansallisen turvallisuuden vakava vaarantuminen

- Toimivaltuuskohtaiset erityiset edellytykset

- Erityisen tärkeä merkitys tiedustelutehtävän kannalta
- Välttämätöntä tiedustelutehtävän kannalta

Tiedustelumenetelmät; henkilötiedustelu

- Henkilötiedustelun toimivaltuudet käytössä niin kotimaassa kuin ulkomailla.
- Rakentuu voimassaoleville toimivaltuuksille ja toimintatavoille.
  - Suunnitelmallinen tarkkailu, peitelty tiedonhankinta, tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta, tekninen laitetarkkailu, telekuuntelu ja tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, tukiasematietojen hankkiminen, teleosoitteen tai telepäätelaitteet tunnistamistietojen hankkiminen, peitet toiminta, tietolähdetoiminta, tietolähteen turvaaminen, valeosto
- Kokonaan "uusia"
  - Paikkatiedustelu, jäljentäminen, kirjeen tai muun lähetyksen pysäyttäminen sekä jäljentäminen
- Toimivaltuuksien käyttötarkoitus ja edellytykset poikkeavat rikostorjunnasta.

Tiedustelumenetelmät; henkilötiedustelu

Suhde perustuslakiin

- Henkilötiedustelun tiedonhankintamenetelmät ovat suurelta osin sellaisia, joista on muissa yhteyksissä säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (muun muassa PeVL 67/2010 vp, PeVL 33/2013 vp)
- Liikkumisvapauden kannalta merkityksellisiä tukiasematietojen hankkiminen, suunnitelmallinen tarkkailu, tekninen katselu ja tekninen seuranta
- Kyseiset menetelmät merkitsisivät melko vähäistä puuttumista liikkumisvapauteen suhteessa siihen rajoitusperusteen välttämättömyyteen, jota kansallinen turvallisuus kansanvaltaisessa yhteiskunnassa edustaa. Näin ollen tässä mainittuja tiedustelumenetelmiä koskevan sääntelyn ei arvioida olevan ongelmallinen liikkumisvapauden kannalta
- Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kielloista kohdistaa tiedustelumenetelmän käyttöä vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan. Peitetoiminta ja valeosto asunnossa olisi sallittua vain, jos sisäänkäynti tai oleskelu tapahtuu asuntoa käyttävän aktiivisella myötävaikutuksella. Kyseisillä tiedustelumenetelmillä ei näin ollen puututtaisi kotirauhan suojan ydinalueelle
- Tekninen kuuntelu, muuhun kuin valtiolliseen toimijaan kohdistuva telekuuntelu, muun kuin valtiollisen toimijan tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta ja muun kuin valtiollisen toimijan kirjelähetyksen jäljentäminen merkitsevät puuttumista luottamuksellisen viestin suojaan.
  - Niistä olisi mahdollista säätää tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä perustuslain 10 §:n uuden rajoitusperusteen nojalla.

Tiedustelumenetelmät; tekninen tiedustelu

- Radiosignaalitiedustelu
- Ulkomaan tietojärjestelmätiedustelu

Suhde perustuslakiin

- Radiosignaalitiedustelu ja ulkomaan tietojärjestelmätiedustelu eivät saisi kohdistua muun kuin valtiollisen toimijan viestintään.
- Eivät siten ongelmallisia luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan kannalta.
- Ulkomaille radiosignaalitiedustelu voisi kohdistua myös muuhun kuin valtiolliseen toimijaan esimerkiksi kriisinhallinta-alueilla.

Tiedustelumenetelmät; tietoliikennetiedustelu

- Tietoliikennetiedustelu voidaan jakaa kolmeen eri toimivaltuuteen
  - Teknisten tietojen käsittely, valtiolliseen toimijaan ja muuhun kuin valtiolliseen toimijaan kohdistuva tietoliikenteen käsittely
  - Aina tuomioistuimen lupa
- Teknisten tietojen käsittely
  - Tietoliikennetiedustelun kohdentamiseksi tapahtuvaa
  - Tekninen analyysi, josta ei voida tunnistaa yksittäistä henkilöä
- Tietoliikenteen tiedustelu
  - Automatisoidusti kerääminen, kun luvanmukainen verkon osa on tunnistettu ja tallentaminen hakuehtojen perusteella
  - Kerättyjä ja tallennettuja viestejä voisi käsitellä manuaalisesti

→ Sotilastiedustelussa kohteena pääosin vieraat asevoimat ja niitä tukevat organisaatiot

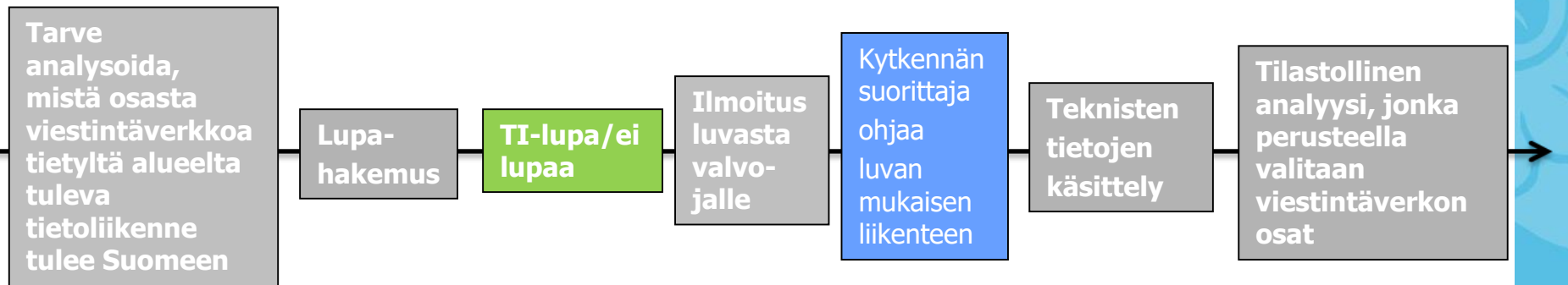

Tietoliikennetiedustelu

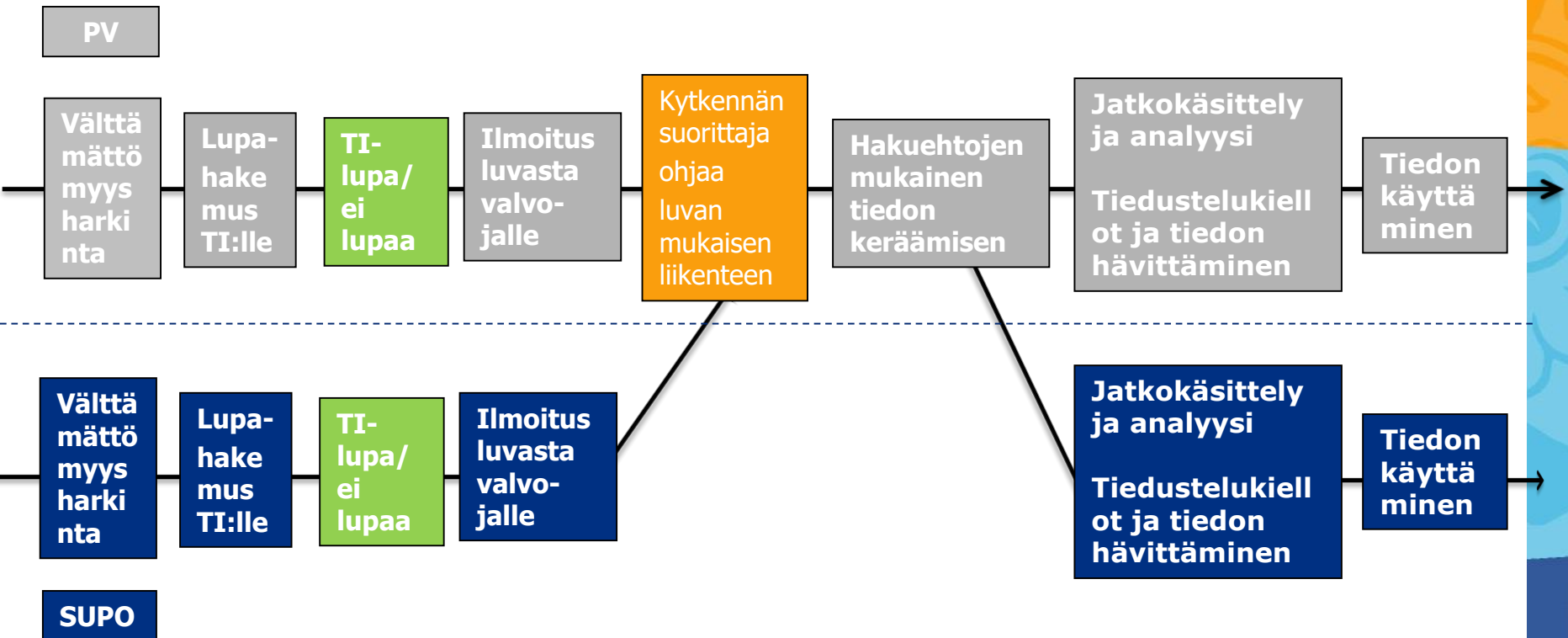
- Yrityksille ei velvollisuutta luovuttaa salausavaimia tai asentaa takaportteja
  - Tietoliikennetiedustelun edellyttämän kytkennän suorittaja toiminnan ulkopuolinen taho
- Viranomaisella ei suoraa pääsyä tietoliikenteeseen
- Luvan voimassaoloajasta säädetään
  - Tiedonsiirtäjän avustamisvelvollisuus ja korvaus
    - Olennaisen viestintäverkon osan tunnistaminen
  - Tietoliikennetiedustelun tekninen toteuttaminen suojelupoliisin puolesta

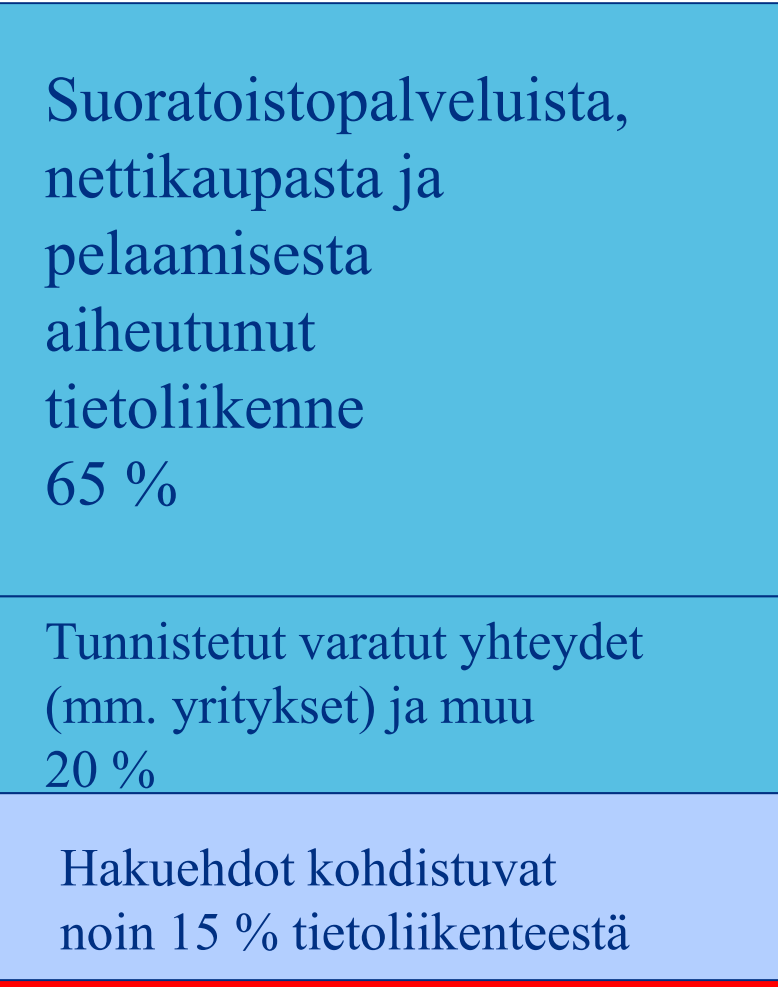
Teknisten tietojen käsittely

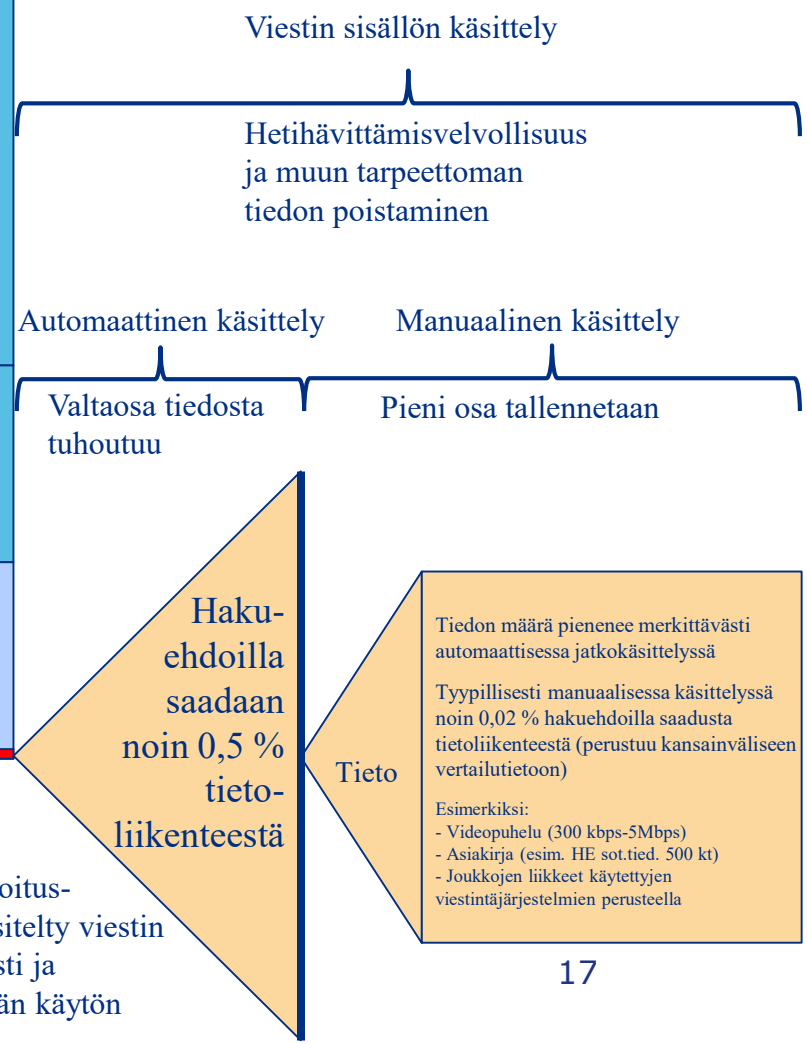
Tietoliikennetiedustelun prosessi

Tietoliikennetiedustelun kohdentaminen

Esimerkki tapauksessa arviot perustuvat siihen, että tietoliikennetiedustelun kohteena on organisaatio

Tiedustelumenetelmät; teknisten tietojen käsittely ja tietoliikennetiedustelu

Suhde perustuslakiin

- **Teknisten tietojen käsittely**
  - Ei kohdistuisi viestin sisältöön vaan viestinnän teknisiin tietoihin
  - Koska tiedonhankinta kohdistuisi vain lyhytaikaisesti viestin tunnistamistietoihin tai muihin tietoliikenteen teknisiin tietoihin eikä sotilastiedusteluviranomaisella olisi pääsyä edes yksittäisten viestien teknisiin tietoihin, sotilastiedusteluviranomainen ei voisi siten selvittää viestinnän osapuolena olevaa luonnollista henkilöä
  - Teknisten tietojen käsittely ei ongelmallista luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan kannalta
- **Valtiolliseen toimijan tietoliikenteeseen** kohdistuva tiedustelu ei ongelmallista perustuslain kannalta
- **Muun kuin valtiollisen toimijan tietoliikenteeseen** kohdistuva tiedustelu kohdistuu luottamukselliseen viestintään
  - Mahdollista perustuslain uuden rajoitusperusteen nojalla.
- EIT katsonut ratkaisussaan Centrum för Rättvisa v. Ruotsi (kohta 122) teknisten tietojen käsittelyä vastaavan toimivaltuuden olevan merkittävässä roolissa muuttuvassa teknologiaympäristössä ja järjestelmän toiminnan kannalta.

Tiedustelumenetelmien käyttö; suhde perustuslakiin

- Tiedustelumenetelmistä mahdollisimman täsmällinen ja tarkkarajainen sääntely
- Tiedustelumenetelmän käytön yleisistä edellytyksistä ja noudatettavista periaatteista nimenomaiset säännökset
- Erityisistä edellytyksistä säädettäisiin tiedustelumenetelmäkohtaisesti
- Suhteellisuusperiaate edellyttäisi arvioimaan, onko tiedustelumenetelmän käyttö puolustettavaa suhteessa tiedustelua koskevan toimeksiannon tärkeyteen, kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään ja muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin
- Esimerkiksi tietoliikennetiedustelu edellyttäisi viimesijaisuutta
- Vähimmän haitan periaatteesta johtuu, että sotilastiedusteluviranomaisen toimenpiteillä ei kenenkään oikeuksiin saisi puuttua enempää eikä kenellekään saisi aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tiedustelutehtävän suorittamiseksi
- Sotilastiedusteluviranomainen saisi tarkoitussidonnaisuuden periaatteen mukaisesti käyttää tiedustelutoimivaltuuksiaan vain säädettyyn tarkoitukseen
  - Poikkeuksena ns. palomuurisääntely
- Merkityksellistä erityisesti suhde perustuslaissa turvattuun liikkumisvapauteen, yksityiselämän suojaan, sananvapauteen, omaisuuden suojaan ja oikeusturvaan

Päätöksenteko tiedustelumenetelmien käyttämisessä

- **Kotimaassa** päätöksentekijätaso porrastettaisiin salaisia tiedonhankintakeinoja vastaavasti
  - Tuomioistuin (Helsingin käräjäoikeus)
  - Pääesikunnan tiedustelupäällikkö
  - Tiedustelumenetelmän käyttöön erityisesti perehtynyt sotilaslakimies tai muu virkamies
- **Ulkomailla** tapahtuvassa sotilastiedustelussa päätöksentekotoimivalta pääesikunnan tiedustelupäälliköllä
  - Otettava huomioon ulkopoliittiset näkökohdat päätöksenteossa

Päätöksenteko tiedustelumenetelmien käyttämisessä

Suhde perustuslakiin

- Sotilastiedusteluviranomaisella ei rajoittamatonta harkintavaltaa tiedonhankinnan kohdentamisessa
- Vakavinta puuttumista perusoikeussuojaan tarkoittava tiedustelumenetelmien käytöstä päättäminen osoitettu tuomioistuimelle
- EIT:n mukaan lupaharkinnan alan tulisi käydä ilmi laista. Laissa ehdotetaan säädettäväksi lupaa koskevan hakemuksen ja päätöksen sisällöstä
- Lupaharkinnan, joka perustuu hakuehtojen tai kansallista turvallisuutta vaarantavan toiminnan tai henkilöiden mahdollisimman täsmällisen kuvauksen hyväksymiseen, voidaan katsoa täyttävän EIT:n vaatimukset
  - Laissa säädettäisiin myös siitä, mitä tietoja hakuehtoina ei voitaisi käyttää
- Tuomioistuinelupaa edellyttäviä tiedustelumenetelmiä telekuuntelu ja tietojen hankkiminen telekuuntelun sijasta, televalvonta, tukiasematietojen hankkiminen, tekninen kuuntelu, tekninen katselu, tekninen seuranta, tekninen laitetarkkailu, paikkatiedustelu, teknisten tietojen käsittely ja tietoliikennetiedustelu
- Lupa voitaisiin antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan lukuun ottamatta telekuuntelussa ja sen sijasta toimitettavassa tietojen hankkimisessa, jos kohteena on henkilö
  - Henkilöön kohdistuvassa telekuuntelussa lupa voitaisiin antaa enintään kolmeksi kuukaudeksi kerrallaan

Kansainvälinen yhteistyö

- Suomen kansallisten etujen mukaisesti sotilastiedustelun tehtäviin liittyen tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi:
  1. Vaihtaa tiedustelutietoja
    - Muuta kuin henkilötietoja
  2. Osallistua tiedustelutietojen hankkimiseen ja arvioimiseen
- Vieraan valtion virkamies voi Suomen alueella käyttää tiedustelussa avustamisessa tiettyjä toimivaltuuksia sotilastiedusteluviranomaisen ohjauksessa ja valvonnassa
- Pääesikunnan tiedustelupäällikkö päättää kansainvälisestä yhteistyöstä.
- EIT (Big Brother Watch and Others v. UK) ei pitänyt ongelmallisena tietojen jakamista vieraan valtion kanssa (USA; kohta 447).

Kansainvälinen yhteistyö

- Ehdotus Puolustusvoimien henkilötietolaiksi HE 13/2018 vp
  - Säädetäisiin Puolustusvoimien oikeudesta luovuttaa henkilötietoja muille valtioille ja kansainvälisille järjestöille
    - Laissa säädetäisiin tyhjentävästi niistä tarkoituksista, joiden vuoksi tietoja saisi luovuttaa sekä tietyistä luovutuksiin liittyvistä suojatoimista
  - Laissa erikseen kiellettäisiin Suomen kansalaisten ja Suomessa asuvien henkilöiden arkaluonteisten henkilötietojen laajamittainen luovuttaminen ulkomaille
  - Sääntelyn arvioidaan täyttävän vaatimuksen riittävästä yksityiskohtaisuudesta ja tarkkarajaisuudesta.
  - EIT katsoi ratkaisussaan Centrum för Rättvisa v. Ruotsi (kohta 150), että henkilötietojen luovuttaminen toisille osapuolille (myös kansainväliset) oli sallittua.
    - EIT kritisoi laajaa harkintavaltaa mutta katsoi kokonaisharkinnassa, että ulkopuolinen valvonta tasapainotti.
  - Ehdotettu sääntely on EIT ratkaisukäytännön valossa riittävää, koska laissa on eritelty harkintakriteerit tiedon luovuttamiselle.

Tietojen luovuttaminen eräissä tilanteissa

- Tiedustelun aikana ilmi tullut rikos tai estettävissä oleva rikos on tietyissä tapauksissa ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle
  - Velvollisuus ns. ylitörkeissä rikoksissa
  - Muissa säännöksen tapauksissa harkinnanvarainen ilmoitus
- Voidaan mahdollisesti ilmoittaa
  - Yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavan rikoksen estämiseksi, viranomaisen toiminnan suuntaamiseksi tai syyttömyyttä tukevaksi selvitykseksi
  - Myös huomattavan varallisuusvahingon estämiseksi tietoja yksityisille tahoille
- Jos esitutkintaviranomainen ryhtyy käyttämään salaisia tiedonhankintakeinoja tai salaisia pakkokeinoja, ilmoitettava sotilastiedusteluviranomaiselle
- Tarkoitussidonnaisuuden periaate edellyttää täsmällistä ja tiukkaa sääntelyä luovuttamisesta
- Yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden takia merkittävää, että vakavista rikoksista voidaan ilmoittaa huomioiden kuitenkin tiedustelutoiminnan ensisijainen tarkoitus

Tiedustelukiellot

- Tiedustelukielloista 1. lakiehdotuksessa nimenomaiset säännökset.
- Telekuuntelua, telekuuntelun sijasta toimitettavaa tietojen hankkimista, teknistä kuuntelua, teknistä katselua, radiosignaalitiedustelua tai muuhun kuin valtiollisen toimijan tietoliikenteeseen kohdistuvaa tiedustelua ei saa kohdistaa sellaiseen viestintään tai tietoon, josta osapuoli ei saa todistaa tai josta hänellä on oikeus olla todistamatta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 13, 14, 16, 20 tai 22 §:n 2 momentin nojalla.
- Erityinen tiedustelukiello koskisi tietoliikennetiedustelua.
  - Kiellon mukaan tietoliikennetiedustelua ei saisi kohdistaa viestintään, jonka lähettäjä ja vastaanottaja olisivat Suomessa.
- Tiedustelukiellosta poikkeuksena tilanteet, joissa tiedustelukiellon piirissä olevat ammattiryhmän edustajan osalta olisi tehty tiedustelumenetelmän käyttöä koskeva päätös. Toisin sanoen edellytyksenä olisi se, että myös tämä henkilö osallistuisi sotilastiedustelun kohteena olevaan toimintaan.

Suhde perustuslakiin

- Toteuttaa lainsäädännön ennakoitavuutta. Tärkeä merkitys henkilön oikeusturvan takeena ja viranomaisen mielivallan ehkäisemisessä.
  - EIT (Big Brother Watch and Others v. UK, kohta 492): tietoliikennetiedustelu ei riko journalistista lähdesuojaa. Lähdesuojan alaisen materiaalin käsittelystä oltava selkeät säännökset (kohdat 493 ja 495).
- Lähdesuojan alainen tieto on hävitettävä heti, kun sen luonne käy ilmi (79 ja 81 §).
- Pyritään välttämään sivullisiin kohdistuvaa tiedustelumenetelmien käyttöä.

Sotilastiedustelun suojaaminen, tietojen hävittäminen

- Sotilastiedustelun suojaaminen
  - Tiedustelutoiminnan suojaaminen ja tiedustelumenetelmän käytön suojaaminen tarvittaessa harhauttavia tietoja käyttäen
- Tietolähteen turvaaminen
  - Tietolähteen tai tietolähteen käyttämän tilan valvonta turvallisuuden varmistamiseksi
  - Tietolähteelle annettavat harhauttavat asiakirjat ja rekisterimerkinnät
- Tietojen hävittäminen
  - Tiedustelutehtävään liittymätön tieto hävitettävä välittömästi.
  - Tiedustelumenetelmällä saatu tieto hävitettävä viipymättä sen jälkeen, kun on käynyt ilmi, ettei tietoa tarvita tai tietoa ei saa käyttää.

Suhde perustuslakiin

- Tarkka sääntely toteuttaa lainsäädännön ennakoitavuutta.
- Tietojen hävittämisellä tärkeä merkitys henkilön oikeusturvan takeena ja viranomaisen mielivallan ehkäisemisessä.

Tiedustelumenetelmän käytöstä ilmoittaminen tiedustelun kohteelle

- Keskeinen edellytys tiedustelutoiminnan hyväksyttävyydelle
- Ilmoitusta ei tehdä ulkomailla oleskelevalle taholle.
- Voidaan hakea tuomioistuimelta ilmoittamisen lykkäämistä tai ilmoittamatta jättämistä.
  - Hengen ja terveyden suojaaminen

Suhde perustuslakiin

- Toteuttaa lainsäädännön ennakoitavuutta.
- Ilmoitusvelvollisuuden ei tarvitse olla absoluuttinen, jos esimerkiksi kyseessä vähäinen puuttuminen yksityiselämän suojaan ja mahdollisuus saattaa asia ulkopuolisen riippumattoman valvojan tutkittavaksi (EIT:n vakiintunut ratkaisukäytäntö).
- Tärkeä merkitys henkilön oikeusturvan takeena ja viranomaisen mielivallan ehkäisemisessä
- Oikeus saada tieto tiedustelun kohteeksi joutumisesta on tärkeää, jotta henkilö ylipäätään ymmärtäisi hakea oikeussuojaa.
- Jokaiselle, joka epäilee joutuneensa yksityiselämän suojan loukkauksen kohteeksi, mahdollisuus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa siten kuin perustuslain 21 §:ssä edellytetään.
- Mahdollisuus tehdä pyyntö tiedusteluvaltuutetulle ryhtyä toimiin sen osalta, onko hänen kohdallaan tiedustelumenetelmiä käytetty tai onko niitä mahdollisesti käytetty lainmukaisesti sekä ryhtymään väärinkäytöksen edellyttämiin toimiin.

Asevelvollisten osallistuminen

- Varmistetaan reserviläisten osaamisen hyödyntäminen
- Viranomaisen avustaminen
- Valmiuden kehittämisen ja kohottamisen tilanteissa
- Asevelvollisen oikeudellinen asema huomioidaan laissa

Suhde perustuslakiin

- Reserviläisten käytössä olevista tiedustelumenetelmistä säädettäisiin laissa
- Oikeus käyttää toimivaltuuksia ainoastaan tiedustelumenetelmän käyttöön erityisesti perehtyneen virkamiehen ohjauksessa ja valvonnassa
- Tietoa viestin sisällöstä ei saisi hankkia
- Reserviläisillä tulisi olla tiedolliset ja taidolliset valmiudet tehtävien hoitamiseen
- Kyse ei siten olisi itsenäisen harkintavallan eikä merkittävästä julkisen vallan käytöstä

Ilmaisukiellot ja vaitiolovelvollisuus

- Ilmaisukiellot ja vaitiolovelvollisuus
  - Ilmaisukielto voitaisiin antaa esimerkiksi toiminnassa avustaneelle henkilölle.
  - Päätöksessä olisi mainittava valituskiellosta ja sen oikeudellisesta perusteesta.

Suhde perustuslakiin

- Ilmaisukieltoa on pidettävä välttämättömänä, sillä tiedustelumenetelmän käyttö voisi estyä tai vaarantaa sotilastiedustelun pitkän linjan tavoitteet.
- Ilmaisukiellon saanut saisi aina ilmoittaa ilmaisukiellosta tiedusteluvaltuutetulle, minkä lisäksi sotilastiedusteluviranomaisen olisi tehtävä ilmoitus ilmaisukiellosta tiedusteluvaltuutetulle.
- Oikeutta kannella ilmaisukiellosta ja tiedusteluvaltuutetun valvontaa yhdessä voidaan pitää riittävänä oikeussuojan takeena.

Teleyrityksiä ja tiedonsiirtäjää koskevat velvollisuudet

- 1) Teleyrityksille velvollisuuksia televerkkoon kohdistuvissa tiedustelumenetelmien käytössä
  - Sovellettaisiin näiden osalta vallitsevaa käytäntöä
- 2) Tiedonsiirtäjän velvollisuus myötävaikuttaa tietoliikennetiedustelun edellyttämän liityntäpisteen rakentamiseen ja ylläpitämiseen
  - Velvollisuus myötävaikuttaa liityntäpisteen ylläpitämiseen
  - Yhteistyö tiedonsiirtäjien kanssa viestintäverkossa tapahtuvien muutosten osalta
- 3) Tiedonsiirtäjän tietojenantovelvollisuus
  - Tiedonsiirtäjän annettava hallussaan oleva tiedot tietoliikenteen reitittymiseen liittyvistä teknisistä seikoista

Suhde perustuslakiin

- Teleyrityksille ja tiedonsiirtäjille asetettavia velvoitteita on pidettävä perustuslaissa turvatuksi omaisuuden suojan kannalta ongelmattomina, sillä velvoitteet perustuisivat täsmällisiin säännöksiin ja olisivat nyt kyseessä olevien yritysten kannalta kohtuullisia.
- Tiedonsiirtäjä olisi velvoitettu antamaan sotilastiedusteluviranomaiselle mitään kohdentamisen kannalta merkityksetöntä tietoa ja että tiedonsiirtäjän velvollisuus antaa tietoja koskisi ainoastaan sellaisia tietoja, jotka sillä on jo hallussaan.
- Kustannusten korvaamisesta säädettäisiin tarkkarajaisesti.

Valvonta

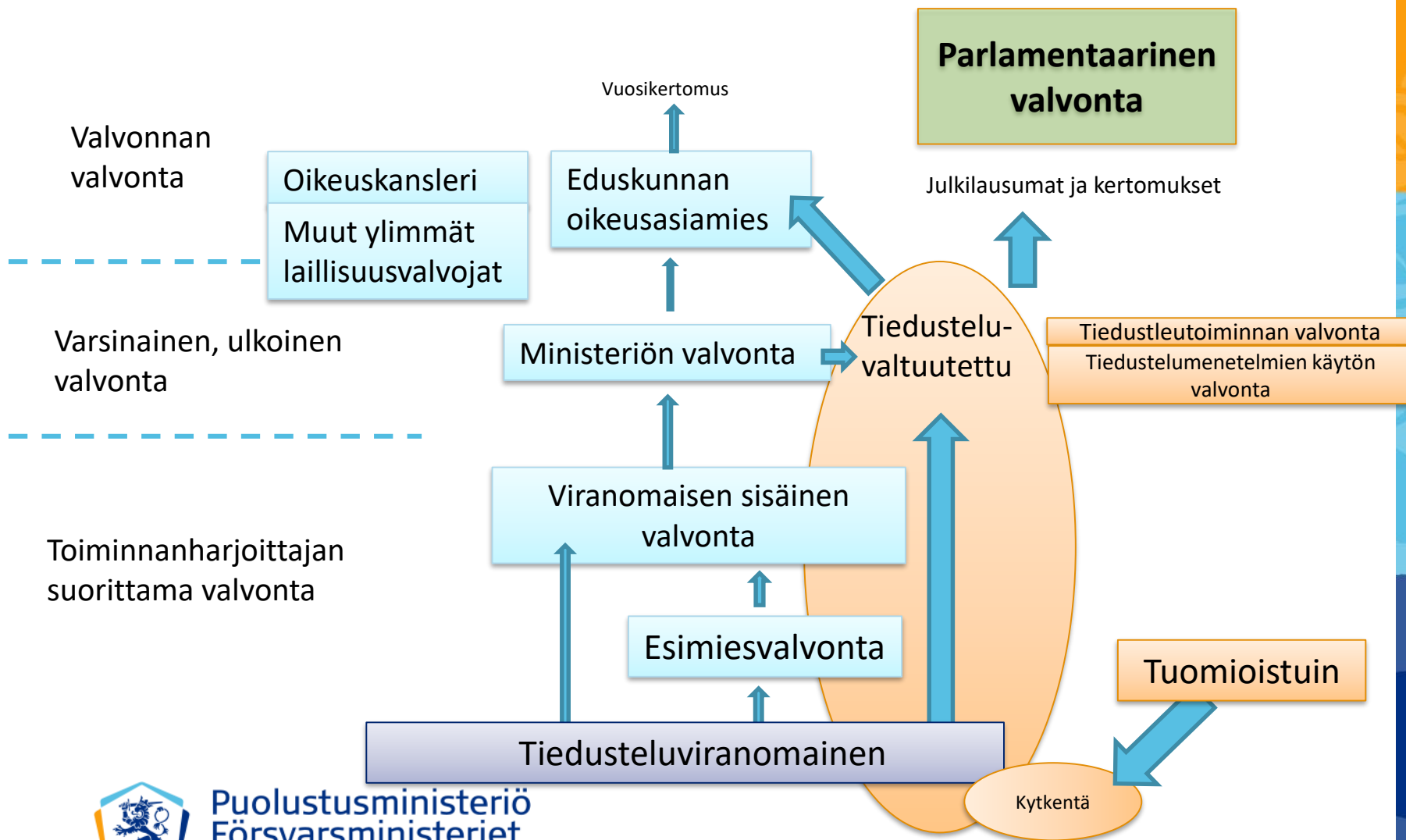
- Sotilastiedustelulakiin
  - Tiedusteluvaltuutetulle tehtävät ilmoitukset
  - Sotilastiedusteluviranomaisen sisäinen valvonta
  - Puolustusministeriön suorittama valvonta
  - Kertomus eduskunnan oikeusasiamiehelle
  - Lisäksi eduskunnan oikeusasiamiehen, oikeuskanslerin ja tietosuojavaltuutetun suorittama valvonta
- Uusi laki ulkoisesta valvontaviranomaisesta ja parlamentaarisesta valvonnasta
  - Yhteinen sotilastiedustelulle ja siviilitiedustelulle

Suhde perustuslakiin

- Tiedustelutoiminnassa korostuvat oikeusturvajärjestelyjen ja valvonnan tehokkuus, riippumattomuus sekä asianmukaisuus
  - Tehokkaalla valvonnalla taataan oikeusturvan toteutuminen
- Myös ihmisoikeusvelvoitteet ja Euroopan unionin oikeusjärjestys edellyttävät luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaan puuttuvien toimivaltuuksien käytön valvonnalta tehokkuutta ja riippumattomuutta.
- On tärkeää, että tiedusteluviranomaisella ei ole rajoittamatonta itsenäistä harkintavaltaa tiedonhankinnan kohdentamisessa.

Valvonnan malli

Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

15.10.2018

Perustuslain muutos sotilastiedustelulainsäädännön näkökulmasta

- Muutos tarpeen, koska tiedonhankintaa sotilaallisesta toiminnasta tai kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavasta toiminnasta ei huomioitu aikaisemmin perustuslain 10 §:ssä perusteena rajoittaa luottamuksellisen viestin suoja.
- Tiedon hankkiminen sotilaallisesta toiminnasta ei edellytä välitöntä vakavaa uhkaa kansalliselle turvallisuudelle.
- Osa sotilastiedustelun kohteista sellaisia, joiden tiedustelu edellyttää vakavaa uhkaa kansalliselle turvallisuudelle.
- Mahdollistaa tietoliikennetiedustelun
  - Tarpeellinen Puolustusvoimille ainakin, kun kohdistetaan niin sanottuun **ei-valtiolliseen toimijaan** ja kun **toimivaltuutta käytetään täysimääräisesti sotilaalliseen toimijaan**
    - Puuttuminen tapahtuu jo silloin, kun viranomaisella pääsy tietoliikenteeseen, jossa voi tulla myös ei-valtiollisen toimijan viestintää
  - Ei mahdollista yleistä ja kaikenkattavaa tietoliikennetiedustelua.
  - Erityiset edellytykset sotilastiedustelusta annettavassa laissa.
- Tarpeen myös teknistä kuuntelua, telekuuntelua, televalvontaa, teknistä laitetarkkailua ja kirjelähetyksen jäljentämistä koskevaa toimivaltuutta varten, kun kohdistetaan ei-valtiolliseen toimijaan

Henkilötietojen käsittely

- Henkilötietojen käsittelystä sotilastiedustelussa säädettäisiin parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä olevassa ehdotuksessa uudeksi laiksi henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa (HE 13/2018 vp).
- Mainittu esitys on sovitettu yhteen sotilastiedustelulainsäädäntöä koskevan HE:n kanssa
- Käsiteltäviä kokonaisuuksia
  - Sotilastiedustelurekisteri ja sen tietosisältö
  - Rekisterin käyttöoikeudet
  - Henkilötietojen käsittely
  - Henkilötietojen luovuttaminen
  - Oikeus saada muilta viranomaisilta henkilötietoja

Suhde perustuslakiin

- Sotilastiedustelurekisteröinnin tavoitteista, rekisteröitävien henkilötietojen sisällöstä, henkilötietojen sallituista käyttötarkoituksista, henkilötietojen luovutettavuudesta ja erityisesti teknisellä käyttöyhteydellä luovuttamisesta, henkilötietojen säilytysajoista sekä rekisteröidyn oikeusturvasta ehdotetaan säädettäväksi lain tasolla kattavasti ja yksityiskohtaisesti perustuslain edellyttämällä tavalla

Voimaantulo ja säätämisjärjestys

- Lait ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.
- Lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä perustuslain 10 §:n muutoksen voimaan tultua.

Kiitos mielenkiinnosta!

Kysymyksiä?

Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

15.10.2018

36